

KREATIVNO I INOVATIVNO POSLOVANJE U RURALNIM PROSTORIMA

Šimić, David

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of agriculture / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Poljoprivredni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:151:755820>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-23**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek - Repository of the Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA

POLJOPRIVREDNI FAKULTET U OSIJEKU

David Šimić

Preddiplomski studij, smjer Agroekonomika

**KREATIVNO I INOVATIVNO POSLOVANJE U RURALNOM
PROSTORU**

Završni rad

Osijek, 2016.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA

POLJOPRIVREDNI FAKULTET U OSIJEKU

David Šimić

Preddiplomski studij, smjer Agroekonomika

**KREATIVNO I INOVATIVNO POSLOVANJE U RURALNOM
PROSTORU**

Završni rad

Povjerenstvo za ocjenu i obranu završnog rada:

1. Izv.prof.dr.sc. Ružica Lončarić, predsjednik
2. Izv.doc.dr.sc. Tihana Sudarić, mentor
3. Prof.dr.sc. Krunoslav Zmaić, član

Osijek, 2016.

1.	UVOD	1
2.	IZVORI PODATAKA I METODE RADA	4
3.	RURALNI PROSTOR	3
3.1.	Definicija i teorijski okviri	3
3.2.	Europska Unija i Republika Hrvatska	6
4.	INOVACIJE I KREATIVNOST	8
4.1.	Koncept inovacija i kreativnosti u ruralnom poslovanju.....	8
4.2.	LEADER program.....	10
5.	RURALNI TURIZAM.....	13
5.1.	Definicija koncepta ruralnog turizma	13
5.2.	Primjeri dobre prakse	16
6.	ZAKLJUČAK	21
7.	POPIS LITERATURE	22
8.	SAŽETAK	24
9.	SUMMARY	25

1. UVOD

U današnjim medijima, često se može čuti pojam "ruralni razvoj". Ovaj pojam podrazumijeva integralni i višesektorski, kao i održivi razvoj ruralnog prostora. Veliki problem predstavljaju slabo razvijeni ruralni prostori loših gospodarskih i društvenih karakteristika pri čemu niska razvijenost ruralnog prostora predstavlja opterećenje razvoju zemlje u cjelini. Zapostavljanje razvoja ruralnog prostora može donijeti posljedice za cijelu državu koje mogu biti ozbiljne, primjerice nekorištenje resursne osnove i slaba valorizacija postojećih strateških prednosti radi loših strukturnih pokazatelja problemskih područja te slabljenje prostorno-funkcionalne integracije teritorija zbog depopuliranosti značajnog dijela prostora (Hrvatska mreža za ruralni razvoj, 2016.). Upravo zbog toga potrebno je upozoriti na važnost ruralnog poslovanja te korištenja inovacija i kreativnosti. Ruralni prostor svakako zaslužuje veću pozornost, o čemu će se pisati kroz ovaj rad.

Iako je ruralni prostor godinama zanemaran i na prvi pogled manje poželjan za život u odnosu na urbani, u posljednje vrijeme kvaliteta života ruralnog stanovništva neprekidno se poboljšava, a razlike između ruralnog i urbanog stanovništva se smanjuju (Poslovni dnevnik, 2016.). Veliku ulogu u ovome fenomenu svakako igra razvoj ruralnog turizma. Ruralni turizam definira se kao skup različitih aktivnosti i oblika turizma koji se razvijaju na ruralnom prostoru pri čemu se ovaj oblik turizma ostvaruje unutar prirodnih i kulturnih resursa na ruralnim područjima, koji omogućavaju brojne turističke aktivnosti i oblikuju veliki broj različitih oblika turizma. Ruralni prostor u Hrvatskoj zauzima 91,6% njezine površine i obilježava ga velika biološka i društvena raznolikost, što predstavlja ogromni potencijal za razvoj ruralnog turizma (Cvetek, 2015.).

S ciljem razvoja ruralnog područja i uvođenjem inovacija u ruralno poslovanje, provedena je i reforma tzv. Zajedničke poljoprivredne politike, 1991. godine, kojom je Europska unija počela primjenu LEADER programa (*Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale*), kao krovnog sveobuhvatnog programa razvoja ruralnih područja. Radi se o posebnom programu koji je inicijativa Europske unije za potporu projektima ruralnog razvoja pokrenutih na lokalnoj razini u svrhu revitalizacije ruralnih područja i stvaranja novih radnih mjesta (LEADER mreža Hrvatske, 2016.).

Može se reći kako danas, skoro da i ne postoji poslovni subjekt koji ne pokušava pronaći adekvatna rješenja za podsticanje kreativne i inovativne poslovne atmosfere. Kada je riječ o pojmovima kreativnosti i inovativnosti, treba istaknuti kako postoje njihove različite definicije. Kreativnost se sastoji od onoga što već znamo o poslovanju, te od naše otvorenosti i spremnosti da kombiniramo i spajamo već poznate fenomene s ciljem nastanka sasvim novog, prihvatljivog rješenja (Markanović, 2016.). Inovacije se danas smatraju ključnim čimbenikom rasta i razvoja modernih poduzeća, a predstavljaju pokretačku snagu današnje ekonomije brojnih zemalja. Inovacija općenito označava uspješno uvođenje novosti (Posavec i sur., 2011.).

Ruralni prostor ima puno potencijala za kreativne i inovativne načine poslovanja pri čemu je ruralni turizam jedna od najvažnijih sastavnica njegovog razvoja. U ovome radu dati će se kratki teorijski okviri ruralnog prostora, upoznati s LEADER programom, definirati pojmovi inovacije i kreativnog poslovanja, definirati koncept ruralnog turizma kao jednog od najvažnijih čimbenika razvoja ruralnog prostora te dati i primjere dobre prakse.

2. IZVORI PODATAKA I METODE RADA

Glavni cilj ovoga rada je dati pregled koncepta ruralnog prostora te staviti naglasak na ruralni turizam kao jedan od primjera inovativnog i kreativnog poslovanja ruralnih prostora. Pri izradi završnog rada do podataka sam dolazio pretraživanjem članaka na internetu i čitanjem stručne literature. U istraživanju su primijenjene metode sinteze analize i komparacije u kojima su prikupljeni najvažniji podatci o stanju i razvojnim potrebama ruralnih prostora. Osim tih metoda korištene su još i metode zaključivanja i kompilacije.

3. RURALNI PROSTOR

U poglavlju rada koji slijedi biti će riječi o definiciji ruralnog prostora te teorijskim okvirima koji definiraju isti s različitih aspekata. Također, kratko će se osvrnuti i na aspekte Europske Unije i Republike Hrvatske u kontekstu ruralnog prostora.

3.1. Definicija i teorijski okviri

Kada se govori o konceptu ruralnog prostora, treba napomenuti kako još uvijek nema ujednačene definicije toga pojma. Ipak, u akademskom smislu, pojam ruralno, prema sociologu Marcu Mormontu, pojavio se u dvadesetim i tridesetim godinama 20. stoljeća s ciljem definiranja ključnih obilježja ruralnog društva u vrijeme kada su seoska područja prolazila veliku ekonomsku i socijalnu transformaciju pod utjecajem urbanizacije i industrijalizacije. Od tada do danas njegovo se značenje mijenjalo, od prvih dihotomijskih modela konceptualizacije odnosa sela i grada, preko ruralno-urbanog kontinuuma te čak i negacije ruralnoga kao analitičke kategorije prostora, do početka 21. stoljeća i ruralnosti kao koncepta čije razumijevanje ovisi kako o njegovoj materijalnoj tako i onoj zamišljajnoj, socijalno konstruiranoj dimenziji. Svakako treba istaknuti činjenicu kako pitanje definicije ruralnog prostora nema pravog, jednoznačnog odgovora, već se u mnogim europskim zemljama ruralni prostora promatra i definira kao životni prostor jednakih mogućnosti, te važan "alternativni životni i radni izbor" u odnosu na gradove (Lukić, 2011.).

Budući da za koncept ruralnog prostora nema neke općeprihvaćene definicije, ovaj se pojam pokušava definirati kroz nekoliko teorijskih koncepata, kao što su funkcionalni pristup, socijalno-geografski pristup, političko-ekonomski pristup te pristup socijalne konstrukcije ruralnosti.

Prvi je teorijski pristup funkcionalni. Funkcionalni koncepti ruralnosti temeljeni su na strukturnim razlikama između ruralnog i urbanog. To mogu biti strukture društvenih odnosa u sociološkim teorijama ili strukture prostornih i funkcionalnih odnosa između centralnih naselja i ruralne okolice. Radi se o naglasku na prepoznavanju temeljenih

obilježja i funkcija ruralnih područja po kojima se ona razlikuju od urbanih pa se tako kao primjeri takvih razlika ističu elementi kao što su gospodarska struktura, tehnologija, nejednaka raspodjela vlasti, pa i nejednaki pravni status urbanih i ruralnih područja (Crkvenčić i Malić, 1988., prema Lukić, 2011.). Cloke (2006., prema Lukić, 2011.) naglašava da taj funkcionalni pristup nije eksplicitno teorijski zasnovan, ali implicitno počiva na pretpostavkama o specifičnostima ruralnog prostora i društva u odnosu na urbano. Ruralnost se, funkcionalnim pristupom, definira usko povezano s konkretnim geografskim prostorom u kojem dominira ekstenzivni način iskorištavanja zemljišta, posebice putem poljoprivrede i šumarstva gdje dominiraju mala naselja nižeg stupnja centraliteta s izraženom povezanošću izgrađenog i prirodnog pejzaža koji potiče životni stil što počiva na kohezivnom identitetu temeljenom na uvažavanju okoliša i vlastitog života kao dijela zajedničke cjeline.

Sljedeći teorijski pristup nazvan je kao socijalno-geografski koncept, a pojavljuje se kao prostorni odraz socioekonomskih procesa i njima uvjetovanih promjena pri čemu je težište na shvaćanju kako je agrarni prostor, uključujući i njegov prirodni sadržaj, stalno podložan promjenjivom djelovanju različitih socijalno-prostornih grupa čije je djelovanje uvjetovano specifičnim načinom vrednovanja (Arnold, 1997., prema Lukić 2011.). Ako su socijalni procesi dovoljno intenzivni i dugotrajni, oni svakako utječu na redefiniciju kulturnih i ruralnih pejzaža. Shvaćanje ruralnog prostora kao refleksije socioekonomskih procesa razvilo se pod utjecajem društvenih znanosti na geografiju nakon Drugoga svjetskog rata.

Treći važan teorijski pristup za definiranje i razumijevanje ruralnoga i ruralnog prostora je tzv. političko-ekonomski koncept. Pod tim se pojmom podrazumijeva istraživanje odnosa između proizvodnje, distribucije i akumulacije kapitala, učinkovitosti političkih mjera u gospodarstvu te utjecaj ekonomskih odnosa na socijalne, ekonomske i geografske strukture (Woods, 2005., prema Lukić 2011.). Razlikuje se od prijašnja dva pristupa jer obilježja ruralnih područja, koja su u funkcionalnim konceptima smatrana specifičnima za konkretni geografski prostor, nastoji definirati i tumačiti općim zakonitostima nacionalnih i međunarodnih političko-gospodarskih sustava za koje se često predmnijeva da funkcioniraju bez obzira na određenu prostornu stvarnost, neovisno o urbanom ili ruralnom kontekstu (Cloke, 2006., prema Lukić 2011.). Te su zakonitosti utemeljene na kapitalizmu, odnosno stvaranju profita kao konačnom cilju, što za posljedicu ima i oblikovanje određenih prostornih obrazaca, kao što je ruralni prostor.

Posljednji pristup koji nastoji definirati obilježja ruralnog, a samim time i ruralni prostor je pristup socijalne konstrukcije ruralnosti. Najjednostavnija definicija socijalnog konstrukta je da se radilo o svemu što je u ljudskoj moći stvaranja i mijenjanja (Cresswell, 2004., prema Lukić, 2011.). Cresswell (2004., prema Lukić, 2011.) ističe kako su kod ovoga pristupa značajne dvije stvari: značenje i materijalna dimenzija pri čemu govoriti o ruralnom prostoru kao socijalnom konstrukt znači da on ima određeno značenje koje je uvelike oblikovano kulturom i socijalnim krugovima kojima pripadamo, kao i dominantnim političko-ekonomskim silama u društvu pri čemu i naša osobna iskustva mogu oblikovati značenje koje pridajemo ruralnom prostoru. Riječ je o društveno uvjetovanim konstrukcijama ruralnosti, koje istovremeno mogu biti i opće i individualne pa tako socijalni konstrukt podrazumijeva da ruralni prostor ima i materijalnu dimenziju. Svi izgrađeni objekti, infrastruktura, način iskorištavanja zemljišta, odnosno cjelokupni ruralni pejzaž proizvod su društva u kojem postoje.

Osim navedenih teorijskih pristupa, potrebno je navesti kako Halfacree (2006., prema Lukić 2011.) predlaže model ruralnog prostora koji se sastoji od tri ključna elementa: konkretnog, materijalnog ruralnog prostora, formalnih reprezentacija ruralnoga te svakodnevnoga ruralnog života. Materijalna dimenzija, konkretni ruralni prostor, oblikuje se putem prostornih procesa koji su povezani s proizvodnjom ili potrošnjom. Formalne reprezentacije ruralnoga koncepti su koje su artikulirali kapitalistički interesi te političari pri čemu one otkrivaju kako se ruralnome pristupa kao resursu koji ima određenu vrijednost razmjene. Naposljetku, svakodnevni ruralni život obuhvaća individualne i socijalne elemente, kulturu te način življenja u ruralnom prostoru koji je neminovno drugačiji i različit kako za različite skupine tako i za pojedince koji žive u ruralnom prostoru.

3.2. Europska Unija i Republika Hrvatska

Od osamostaljenja Republike Hrvatske postoje stalne tendencije kretanja prema Europskoj Uniji. Uspostavljanje odnosa između Republike Hrvatske i Europske unije započelo je međunarodnim priznanjem Republike Hrvatske kao nezavisne i suverene države 15. siječnja 1992. godine. Nakon toga, podnošenjem Zahtjeva za članstvo u EU u veljači 2003., dobivanjem statusa zemlje kandidata, u lipnju 2004., početka pregovora s Europskom Unijom, pa do potpisivanja Ugovora o pristupanju EU u prosincu 2011., Republika Hrvatska je prošla dug put usklađivanja nacionalnog zakonodavstva s pravnom stečevinom Europske unije. Svi navedeni koraci omogućili su Republici Hrvatskoj punopravno članstvo 01. srpnja 2013, kao 28. Članici Europske Unije pri čemu je jedno od najznačajnijih područja djelovanja institucija Europske unije, kako u smislu obuhvata zajedničke pravne stečevine, tako i u smislu udjela u EU proračunu zajednička poljoprivredna politika (ZPP) (Ministarstvo poljoprivrede, 2014.). U ovome dijelu rada kratko će se navesti neke aspekti europskog i hrvatskog konteksta koji su važni za koncept ruralnog prostora.

Kušen (2009.) u svome radu upozorava na veliku razliku između standarda koji se odnose na razvoj, uređenje te zaštitu ruralnog prostora u Europskoj Uniji i onih u Hrvatskoj pri čemu navodi kako je bez poznavanja kompleksne problematike i ciljanih akcija, nemoguće hrvatski ruralni prostor približiti ruralnom prostoru razvijenih europskih zemalja. Razlozi drastičnog hrvatskog zaostajanja su mnogobrojni i raznoliki. Razlike su poglavito posljedica specifičnosti povijesnog razvoja, sa sličnim gospodarskim, sociokulturnim i prostornim sastavnicama, te uporištima u legislativi.

Ruralni razvoj, kao drugi stup zajedničke poljoprivredne politike između Hrvatske i Europske Unije financiran je sredstvima Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EAFRD) pri čemu programsko razdoblje EU obuhvaća razdoblje od sedam godina. Preduvjet za korištenje sredstava iz navedenog fonda u slijedećem programskom razdoblju je izrada Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.-2020. Za potrebe provedbe mjera ruralnog razvoja, ruralnim ili mješovitim područjima u Republici Hrvatskoj smatraju se sve jedinice lokalne samouprave koje pripadaju pretežito ruralnim ili mješovitim županijama izdvojenim korištenjem izvorne OECD-ove metodologije, gdje tako određena

ruralna i mješovita područja Hrvatske obuhvaćaju prostor sela, mješovitih naselja, malih i srednjih gradova odnosno prostor složene društvene i gospodarske strukture kao i mozaičkog krajolika, u kojem uz poljoprivrednu proizvodnju i šumarstvo postoji niz drugih djelatnosti i namjena (Ministarstvo poljoprivrede, 2014.). Prema Ministarstvu poljoprivrede (2014.) u njima na 56.164 km² (99.24% ukupne površine) živi 3.217.117 stanovnika (75.08% ukupnog stanovništva). Također, u RH, prema zadnjem popisu stanovništva iz 2011., živi 4.284.889 stanovnika, od kojih 24,92% stanovništva živi u gradskom području urbanih aglomeracija, a 75.08% u ruralnom i mješovitom području. U poljoprivredi je bilo zaposleno 179,900 osoba tj. 12,4%, u šumarstvu 1%, u prehrambeno-prerađivačkoj industriji 3,4%, a u turizmu 5,7% zaposlenih.

Kada se govori o Europskoj Uniji i Republici Hrvatskoj u kontekstu ruralnog razvoja, važno je napomenuti kako Europska Unija raznim strategijama i programima želi potaknuti razvoj inovacija i kreativnosti na području ruralnih prostora te na taj način iskoristiti njihove potencijale u potpunosti, ili barem najvećoj mogućoj mjeri. Jedan od najboljih primjera poticanja na inovacije i kreativnost u ruralnom kontekstu je tzv. LEADER program koji je s primjenom u zemljama Unije počeo provedbom reforme Zajedničke poljoprivredne politike, 1991. godine. LEADER, kao krovni sveobuhvatni program razvoja ruralnih područja inicijativa je Europske unije za potporu projektima ruralnog razvoja pokrenutih na lokalnoj razini u svrhu unaprjeđenja ruralnih područja i stvaranja novih radnih mjesta. O LEADER programu će biti više i detaljnije izneseno kasnije u radu. Nakon kratkog pregleda definicije i teorijskih pristupa ruralnog prostora te kratkog osvrtu na suradnju Europske Unije i Republike Hrvatske u kontekstu ruralnog razvoja, u nastavku rada naglasak će se staviti na inovaciji i kreativnosti kao fenomenima od velike važnosti za kontekst razvoja ruralnog područja, dati će se osnovne značajke LEADER programa, a potom prijeći na ruralni turizam kao jedan od najvažnijih inovativnih načina poslovanja. U okviru ruralnog turizma će se dati i par primjera dobre prakse kako su na najbolji način spojeni kreativnost s tradicijom i baštinom.

4. INOVACIJE I KREATIVNOST

U današnjem društvu, pojmovi kao što su inovacija i kreativnost nisu rijetki. Razvoj tehnologije, znanosti, novi stilovi života postavljaju velike zahtjeve u svim aspektima života, pa tako i ruralnom. Na ruralan prostor se više ne gleda kao na prostor na kojemu se bavi isključivo proizvodnjom poljoprivrednih dobara, već ono postaje mjesto koje je pogodno za korištenje inovativnih i kreativnih ideja koji će pomoći ruralnom prostoru u Hrvatskoj da se što više razvije. U ovome poglavlju rada najprije će se nešto napisati o konceptima inovacija i kreativnosti, a potom upoznati s programom LEADER kao jednim od vodećih programa Europske Unije za razvoj ruralnog područja.

4.1. Koncept inovacija i kreativnosti u ruralnom poslovanju

Znanje i inovacije ključni su nositelji promjena koje se prepoznaju kao najbolji oblici društvenih promjena. Korištenjem novih znanja i tehnologija, ne samo da se mijenja čovjekova moć nad prirodom, nego i sustav odnosa društvenog i gospodarskog područja, a time i priroda društvenih odnosa (Lesourne, 1993., prema Šundalić, 2009.). Danas se često naglašava kako živimo u „društvu znanja“ koje se oslanja na pametnu tehnologiju čija je osnovna sirovina informacija, stoga je obrazovanje, postalo važnom polugom društvene stratifikacije i mobilnosti.

Posttranzicijska stvarnost ruralnog prostora sve je više stvarnost agrarnog prostora. Promjena, koja se dogodila je dubinska, uzrokovana je trajnim procesima industrijalizacije i modernizacije, kao i marketizacije same osnovne djelatnosti sela – poljoprivrede. Navedeni procesi su uzrokovali trajnu promjenu socio-profesionalne strukture seoskog stanovništva, njihove svijesti o novim vrijednostima te sadržajima urbanih sredina pri čemu je transformacija svijesti prvenstveno poticana intenziviranjem mobilnosti do jučer vrlo imobilnog seoskog, bolje reći seljačkog puka (Šundalić, 2009.). Također, potrebno je naglasiti kako je nova stvarnost sela upravo to da sela ne žive više kao ruralna društva u

memoriji prošlosti koja čuva prirodne oblike života i u kojoj su razvoj i promjena vrlo spori (Blanc, 2003., prema Šundalić, 2009.).

Inovacije se danas smatraju ključnim čimbenikom rasta i razvoja modernih poduzeća i predstavljaju pokretačku snagu današnje ekonomije mnogih zemalja. Svi dionici današnjice prisiljeni su ulagati u razvoj i uvoditi inovacije ukoliko žele konkurirati drugima i biti uspješni. U tom smislu niti ruralni sektor nije izuzetak. Inovacijska politika je ključni čimbenik "Lisabonske strategije 1998" Europske unije (EU), gdje su sadržani ekonomski razvoj i politika EU pri čemu su na razini politike Europske unije, inovacije prepoznate kao presudni čimbenik za jačanje razvoja ruralnih područja. Inovacija predstavlja uspješno uvođenje novosti u ruralno poslovanje (Posavec i sur., 2011.).

Koncept inovacija je teško jednoznačno opisati i nema općeprihvaćene definicije te ono što se podrazumijeva pod inovacijama značajno se razlikuje između pojedinih autora i određenih gledišta. Jedan od prvih i glavnih izvora u modernoj inovacijskoj teoriji svakako predstavlja poznati ekonomist Josef Schumpeter (1911., prema Posavec i sur., 2011.), koji daje široku definiciju inovacije prema kojoj inovacija predstavlja implementaciju nove kombinacije sredstava za proizvodnju. Prema OECD-u (2005., prema Posavec i sur., 2011.) inovacija se definira kao primjena novog proizvoda (dobra ili usluge), procesa, nove marketinške metode ili pak nove organizacijske metode u poslovnoj praksi, organizaciji radnog mjesta ili vanjskim odnosima pri čemu se inovacija često poistovjećuje s tehničkom inovacijom. Ipak, treba naglasiti kako moderna inovacijska literatura razlikuje najmanje dvije kategorije inovacija, a to su inovacije proizvoda te inovacije procesa. Inovacije proizvoda definiraju se kao promjene u outputima poduzeća koji mogu biti materijalna dobra ili usluge, dok inovacije procesa mogu biti tehnološke ili inovacije u organizaciji poduzeća.

Također, potrebno je istaknuti kako u definiranju inovacija treba istaknuti usku povezanost između inovativnosti i kreativnosti.

Kreativnost se može definirati kao sposobnost otkrivanja ili pronalaženja novih ideja, dok inovativnost predstavlja sposobnost transformacije novih ideja u proizvode ili usluge. Kreativnost je nužni temelj promjena, ali sama po sebi nije dovoljna ako nema inventivnih i poduzetnih pojedinaca (Srića 2003., prema Posavec i sur., 2011.). Prema Srića (2003.), može se navesti kako su za uspješnu inovaciju bitna četiri elementa:

- Novo: nešto što prije nije postojalo ili je ostvareno kombinacijom resursa na posve nove originalan način.
- Bolje: uvođenje nečeg novog samo zato što je novo i postoji, nema nikakvog smisla i najčešće nosi više štete nego koristi, stoga je bitno voditi računa o tome da novi proizvod, usluga ili slično bude bolji od onog prethodnoga.
- Potrebno: mora postojati potreba za rješenjem nekog problema ili razvojem novog proizvoda ili usluge.
- Ekonomski opravdano: da bi ispunila svoju namjenu, poduzeće mora od inovacije ostvariti izravne ili neizravne koristi, što dovodi do ekonomske opravdanosti.

Prema Ministarstvu poljoprivrede (2014.), u cilju podizanja razine konkurentnosti i ekonomske održivosti poljoprivrednih gospodarstava od velike je važnosti daljnja tehničko-tehnološka modernizacija poljoprivrednih gospodarstava, kao i povećanje produktivnosti radne snage. Kreativno i inovativno poslovanje važno je za razvoj ruralnog područja stoga u nastavku rada će biti prikazan LEADER program kao vodeći program Europske Unije u kontekstu razvoja ruralnog prostora.

4.2. LEADER program

Kao što je već navedeno ranije u ovome radu, provedbom reforme Zajedničke poljoprivredne politike, 1991. godine, Europska unija je započela primjenu LEADER programa (*Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale*), kao vodećeg sveobuhvatnog programa razvoja ruralnih područja. Radi se o programu koji je inicijativa Europske unije za potporu projektima ruralnog razvoja pokrenutih na lokalnoj razini s ciljem revitalizacije ruralnih područja te stvaranja novih radnih mjesta (LEADER mreža Hrvatske 2016.).

LEADER pristup oslanja se na izradu te provedbu Lokalnih razvojnih strategija (LRS) koje omogućuju integralnu provedbu gospodarske i socijalne kohezije a provode ih Lokalne akcijske grupe (LAG-ovi) koje se definiraju kao udruge koje pružaju izravnu

potporu lokalnim razvojnim dionicima i projektima nacionalnih programa ruralnog razvoja (LEADER mreža Hrvatske 2016.).

LEADER program za glavni cilj ima pomoć ljudima, udrugama, poduzećima i ostalim potencijalnim čimbenicima u ruralnim područjima kako bi razmotrili potencijale i resurse svojeg područja i potaknuli provedbu integriranih, kvalitetnih i originalnih strategija održivog razvoja ruralnog područja. Važnost LEADER programa prepoznata je diljem Europe, gdje postoji puno primjera koji pokazuju kako lokalne razvojne strategije mogu pozitivno utjecati na sveukupni gospodarski razvoj nekog ruralnog prostora. Kada se govori o ovome programu, svakako je potrebno istaknuti kako je LEADER program određen sljedećim elementima (Štifanić i Debelić, 2009.) :

- Lokalne strategije razvoja temelje se na području, koje su predložene za dobro identificirane podregionalne ruralne teritorije,
- Javno-privatno partnerstvo uz tijelo upravljanja koje donosi odluke predstavljajući interes različitih skupina ruralnog stanovništva,
- Bottom-up pristup koji znači da odluke koje se odnose na pripremu i provedbu lokalnih razvojnih strategija donose lokalne grupe.
- Multi-sektorska izrada i provedba strategije koja se temelji na interakciji i suradnji sudionika projekata različitih sektora lokalne ekonomije.
- Provedba inovativnog pristupa
- Provedba projekata suradnje
- Mrežni rad lokalnih partnerstava.

Od sedam elemenata LEADER-a najosobitiji je bottom-up pristup, pri čemu se navodi kako ruralne mjere koje slijede ovaj pristup trebaju biti dizajnirane i primijenjene na način koji najbolje odgovara potrebama zajednice kojoj služe gdje je jedan od vodećih načina kojim se to osigurava pozivanje lokalnih interesnih grupa da preuzmu vodstvo i da sudjeluju u razvoju svoga ruralnog prostora. Uspostavljanje lokalnog partnerstava, poznatog pod nazivom „Lokalna Akcijska Grupa“ (LAG), izvorna je i važna značajka LEADER programa. Koja je glavna uloga navedenog pojma? Naime, LAG ima zadatak identificirati i primijeniti lokalnu razvojnu strategiju, donositi odluke vezane za alokaciju svojih financijski izvora te njihovo upravljanje. Oni su često učinkovitiji u stimuliranju održivog razvoja zato jer kombiniraju ljudske i financijske resurse iz javnog sektora,

privatnog sektora, civilnog i dobrovoljnog sektora, udružuju lokalne aktere u zajedničke projekte i multi-sektorske aktivnosti u cilju postizanja sinergije, jačaju dijalog i suradnju između različitih ruralnih aktera, olakšavaju proces adaptacije i promjene u ruralnom sektoru pri čemu odabrani LAG-ovi u svakom slučaju moraju obuhvaćati teritorije dovoljno usklađene i s kritičnom masom u smislu ljudskih, financijskih te ekonomskih resursa za potporu održivoj strategiji razvoja (Štifanić i Debelić, 2009.).

Također, važno je napomenuti kako je LEADER mreža Hrvatske nacionalna nevladina asocijacija, tj. udruživanje LAG-ova i potpornih organizacija isključivo iz javnog i civilnog sektora za razvoj ruralnih područja koje djeluju na nacionalnoj razini i pružaju stručnu pomoć LAG-ovima i njihovim multisektorskim razvojnim dionicima. Osnovana je na inicijativu 20 Lokalnih akcijskih grupa te 7 institucija i organizacija nacionalne razine djelovanja, u Karlovcu 12. travnja 2012. Godine (LEADER mreža Hrvatske, 2016.).

Inovativan pristup LEADER može imati presudnu ulogu u stimuliranju novih i inovativnih pristupa u razvoju ruralnih područja što može značiti uvođenje novog proizvoda, novog procesa, nove organizacije ili pak novo tržište. Ipak, ruralna područja imaju slabu povezanost sa centrima za istraživanje i razvoj što im uvelike može otežavati stvaranje temeljnih inovativnosti. Kada se govori o inovativnosti u ruralnim područjima, potrebno je naglasiti kako ona može podrazumijevati transfer te prilagodbu inovacija razvijenih na nekom drugom području, modernizaciju tradicionalnih oblika know-how, ili traženje novih rješenja prema već postojećim ruralnim problemima, stoga uvođenje LEADER programa može biti jako inovativno u oblikovanju mjera koje mogu stvarati inovativne aktivnosti. Primjerice, bottom-up pristup može potaknuti širenje novih projektnih ideja koje onda mogu biti podržane putem definiranih LAG-ova, pri čemu usvajanje informacijskih, kao i komunikacijskih tehnologija u ruralnim područjima može postati važan kanal za širi pristup inovacijama ruralnom stanovništvu. Lokalne akcijske grupe šire se kako bi se mogle nositi s puno težim problemima te posegnuti i izvan svojih granica kako bi pronašle rješenja. Dakle, inovativnost je presudna u pogledu sprječavanja ruralnog nazadovanja (Štifanić i Debelić, 2009.).

Ruralni prostori od velike su važnosti za hrvatsko gospodarstvo u cjelini. Svakako je potrebno raditi na uvođenju inovativnosti i kreativnosti kako bi taj prostor mogao doprinijeti više i razvijati se još jače. U ovome radu će kroz sljedeće poglavlje biti

definirani koncept ruralnog turizma kao jedan od najboljih primjera spoja tradicije i baštine s turizmom. Ovo je odličan primjer inovativnog poslovanja u ruralnom prostoru.

5. RURALNI TURIZAM

Potreba za korištenjem inovativnih i kreativnih rješenja u razvoju ruralnog prostora pokazala se kao jedna od vodećih potreba za razvoj ruralnog prostora u Republici Hrvatskoj. U ovome poglavlju definirati će se koncept ruralnog turizma kao jednog od primjera inovativnog načina korištenja ruralnog prostora. Dati će se također i primjeri dobre prakse kako ruralni turizam doprinosi razvoju hrvatskog ruralnog područja kroz spoj tradicije i baštine s modernim potrebama građana.

5.1. Definicija koncepta ruralnog turizma

Ruralni turizam može se definirati kao skup različitih aktivnosti i oblika turizma koji se razvijaju i odvijaju na ruralnom prostoru. On se ostvaruje unutar prirodnih i kulturnih resursa na ruralnim područjima, pri čemu se omogućavaju brojne turističke aktivnosti koje oblikuju veliki broj različitih oblika turizma (Cvetek, 2015.).

Ruralni prostor u Republici Hrvatskoj zauzima oko 91,6% njezine površine. Glavna su obilježja ovoga prostora velika biološka i društvena raznolikost, što predstavlja ogromni potencijal za razvoj ruralnog turizma. Kada se govori o ruralnom turizmu, potrebno je istaknuti kako se važnost ruralnog turizma ogleda u snažnoj interakciji poljoprivredne proizvodnje, proizvodnje tradicionalnih proizvoda, prezentiranja tradicije, tradicijske gastronomije i turističkih usluga pri čemu se koriste već postojeći ruralni resursi. Ruralni turizam u Hrvatskoj se počeo razvijati u novije vrijeme, kada se pojavilo mišljenje kako Hrvatska kao turistička zemlja treba prestati nuditi samo more i sunce te kako se na turističkom tržištu pojavljuje kao jedinstvena turistička destinacija s novim turističkim

proizvodom, a to je turizmom na seoskom obiteljskom gospodarstvu gdje se potiče razvoj novih turističkih destinacija. Nova ponuda znači dopunsku zaradu od turizma na vlastitom obiteljskom gospodarstvu koju je moguće ostvariti prodajom vlastitih proizvoda, pružanjem usluga smještaja i prehrane te oplemenjivanjem gospodarstva novim sadržajima, a ona također podrazumijeva aktivno uključivanje cijele obitelji i razlog je više da se vlastito gospodarstvo ne napušta (Cvetek, 2015.).

Ruralni turizam je najširi pojam koji obuhvaća sve turističke usluge, kao što su aktivnosti, unutar ruralnih područja. Radi se o obliku turizma koji nije isključivo dopunska djelatnost na vlastitom gospodarstvu kojom se stvara dodatni prihod, već može biti i profesionalna djelatnost pa se govori o manjim obiteljski hotelima, konjičkim centrima i slično (Cvetek, 2015.).

Demonja i Ružić (2010.) u svome radu navode neke najvažnije i napoznatije oblike ruralnog turizma. Prema njima, postoji veliki broj različitih oblika ove vrste turizma koji može donijeti velike koristi hrvatskom ruralnom prostoru :

- Agroturizam ili seljački turizam predstavlja tip turističkog seoskog obiteljskog gospodarstva gdje je osnovna djelatnost upravo poljoprivredna proizvodnja pri čemu turističke usluge smještaja i prehrane gostiju čine dodatnu aktivnost, jer se pored osnovnih ugostiteljskih usluga smještaja i prehrane na gospodarstvu mogu organizirati i ostale turističke usluge s ciljem da se gostima pruži mogućnost aktivnog odmora
- Rezidencijalni turizam predstavlja boravak građana u dane vikenda, blagdana te godišnjih odmora u vlastitim “vikendicama” koje su smještene u ruralnim prostorima, gdje je uobičajeno da se ti objekti nalaze na ruralnom prostoru u blizini gradova ili značajnih prirodnih i drugih atrakcija, što je vrlo popularno na našem području.
- Zavičajni ili nostalgичni turizam temelji se na osobnoj vezi pojedinaca i određenih mjesta i krajeva, pri čemu se radi o vezi stanovništva koje je doselilo u grad s njihovim zavičajem. Često ovaj oblik turizma prelazi u rezidencijalni
- Sportsko-rekreacijski turizam definira se kao boravak i odmor koji je utemeljen na sportsko zabavnim aktivnostima u prirodi kao što su primjerice šetnje, vožnja biciklom, skijanje, skijaško trčanje, jahanje, klizanje, plivanje, veslanje,

badminton, tenis, igre loptom i druge aktivnosti, gdje su turizam i sport međusobno su povezani.

- Avanturistički turizam je oblik rekreacijskog turizma kojemu je temelj rekreacija, ali uz puno rizika, uzbuđenja, pri čemu se od sudionika zahtijeva velika fizička i psihička pripremljenost. Neke od aktivnosti koje možemo ubrojiti u ovaj oblik turizma su primjerice alpinističko penjanje, trekking, vožnja brdskim biciklom, akrobatsko skijanje, rafting, letenje zmajem i slično.
- Zdravstveni turizam posebni je oblik odmora povezan uz termo-mineralna vrela, ljekovita blata i planinske predjele, pri čemu se korisnicima turizma nude usluge smještaja i prehrane, kao i medicinski nadzor i skrb u posebnim objektima, tzv. lječilištima.
- Kulturni turizam, pak, predstavlja putovanje radi obilaska spomenika kulture, muzeja, galerija i kulturnih manifestacija, gdje se na navedenu ponudu nadovezuje i vjerski turizam s posjetom brojnim svetištima i vjerskim manifestacijama, pri čemu su turizam i kultura blisko povezani.
- Vjerski turizam definira se putovanjem i posjetima vjerskim središtima, obredima ili hodočašćima, a često se povezuje s lokalnim, regionalnim, nacionalnim te međunarodnim vjerskim središtima.
- Lovni turizam je specifični i tipični oblik turizma koji je karakterističan za ruralni prostor na čijim poljoprivrednim i vodenim površinama se provodi.
- Ribolovni turizam ostvaruje se također na ruralnom prostoru i to na njegovim vodenim površinama, gdje postoji više načina bavljenja ribolovom. Jedan se odvija na mirnim vodama, a drugi na brzim rijekama.
- Gastronomski turizam temelji se na gastronomskoj ponudi koja je na ruralnom prostoru vrlo zanimljiva, pa je za gastronomski turizam jako važna raznovrsna i nenametljiva, ali i upočatljiva ponuda hrane.
- Vinski turizam promatra se u uskoj vezi s gastronomskom hrane, a za razvoj ovog oblika turizma potrebna su vinogorja.
- Prirodi bliski turizam vrlo je popularan oblik turističke ponude, pri čemu turisti pokazuju sve više zanimanja za prirodu, a posebno ekološki čistu, pa su tako u okviru ovog oblika turizma zanimljivi zaštićeni dijelovi prirode, kao što su primjerice nacionalni parkovi, parkovi prirode, zaštićene biljne i životinjske vrste i slično.

- Ekoturizam, pak, predstavlja vrstu putovanja kojemu je cilj zaštita svijeta prirode.
- Edukacijski turizam definira se kao oblik turizma koji se temelji na programu upoznavanja polaznika s obilježjima ruralnog prostora, stjecanju iskustva za vrijeme boravka u prirodi i drugih spoznaja u vezi s ruralnim prostorom.
- Kamping turizam je oblik ruralnog turizma u kojem turisti za smještaj i boravak odabiru kampiranje koje se ostvaruje u malim kampovima smještenima u okviru druge ugostiteljske ponude ili seljačkog gospodarstva, ali i blizini prirodnih ljepota ili kulturno povijesnih znamenitosti.
- Nautički turizam definira se kao oblik u kojem turisti za smještaj i boravak koriste brod-jahtu, a odmaraju se u ruralnoj sredini na jezerima, rijekama i kanalima.
- Mješoviti i ostali oblici ruralnog turizma.

Ruralni turizam je jedan od najperspektivnijih aspekata razvoja ruralnog područja. U današnje vrijeme se sve više govori o ovom obliku turizma kao ulaganju u inovativnost i kreativnost u ruralnom prostoru. Ruralni turizam ima puno toga za ponuditi. Spajanjem tradicije i baštine s urbanim obilježjima sadašnjice osigurava se održivost ruralnog prostora. U nastavku ovoga rada biti će riječi o primjerima dobre prakse kako je razvijen ruralni turizam u nekim krajevima Republike Hrvatske.

5.2. Primjeri dobre prakse

Nostalgija za ruralnim životom nije novijeg datuma, ona se događa stoljećima, stoga upravo iz te nostalgije ruralni turizam postaje, poglavito s aspekta održivosti, dominantna tema u javnim razvojnim promišljanjima te često spominjan kao jedan od strateških pravaca razvoja u Republici Hrvatskoj (Hajdaš i sur., 2007.).

Premda je ruralni prostor godinama zanemarivan i na prvi pogled manje poželjan za život u odnosu na urbani, u posljednje vrijeme kvaliteta života ruralnog stanovništva neprekidno se poboljšava, a razlike između ruralnog i urbanog stanovništva se smanjuju. Tome je uvelike uvjetovao upravo razvoj ruralnog turizma. Ruralni turizam od velike je važnosti za kreativno i inovativno poslovanje u ruralnom aspektu poslovanja. Nasuprot ideji da su

ruralna mjesta nekonkurentna, staromodna i neprivlačna, alternativni model ruralnoga razvitka Hrvatske oslanja se na suprotnu ideju, koja govori kako mnoga ruralna mjesta imaju komparativne i konkurentske prednosti koje proizlaze iz činjenice kako su uspjela zadržati svoja ruralna obilježja, odnosno ostala su netkanuta i nepromijenjena. Ova ideja polazi od toga da suvremeni trendovi i način života urbane populacije, udružen sa sve većom mobilnošću i potražnjom za različitim rekreativnim i turističkim sadržajima koji se temelje na sačuvanim prirodnim resursima, turizmu utemeljenom na kulturi i kulturnom naslijeđu, tradicijskoj narodnoj kulturi i umjetnosti, narodnim običajima i tradicionalnom životnom stilu te seoskom turizmu, omogućuje razvitak različitih djelatnosti koje se temelje upravo na ovakvim konkurentskim prednostima ruralnog područja (Čavrak, 2003.). U ovome dijelu rada slijedi nekoliko primjera dobre prakse kako je ruralni turizam doprinio održivosti i razvoju ruralnog prostora u Republici Hrvatskoj (Demonja i Baćac, 2012.).

Prvi primjer dobre prakse kada je o ruralnom turizmu riječ dolazi iz Istre, gdje se nalazi ruralna kuća za odmor »Arbalovija« u selu Dončići, čiji su vlasnici Gracijela i Branko Orbanića. Radi se o nekadašnjem istarsko-tradicijskom poljoprivrednom imanju koje je uređeno i adaptirano za potrebe pružanja turističkih usluge kao ruralna kuća za odmor. Kuća se sastoji od dva glavna objekta, obiteljske kuće i štale, koja je prenamijenjena za smještaj gostiju, te nekoliko pomoćnih objekata kao što su ostava, vešeraj, postrojenje za bazen. Još jedna posebnost ovoga imanja je to da je ono uređeno u postojećim gabaritima, pri čemu su tehnike obnove koje su se koristile pri prenamjeni objekata tradicijske, odnosno korišteni su svi prirodni materijali, boje i pigmenti temeljem ambijentalnih iskustava. Okućnica je uređena kao travnjak, a na imanju nema poljoprivredne proizvodnje. Osim usluge smještaja u tri apartmana s ukupnim kapacitetom za 23 osobe, gostima je od dodatne ponude na raspolaganju korištenje bazena i najam bicikla. Vrijednost ove cjeline je u autentičnoj interpretaciji tradicijskih vještina i znanja koja su se koristila za gradnju i uređivanje istarskih imanja (Demonja i Baćac, 2012.).

Kvarner i Hrvatsko primorje donose još jedan primjer kreativnog razvoja ruralnog turizma kroz svoj etno-hotel »Balatura« koji je smješten u selu Mali Sušik, a u vlasništvu je obitelji Godec. Radi se o tipičnoj stambenoj tradicijskoj zgradi, koja je uobičajena za područje Hrvatskog primorja, no posebnost je što je prenamijenjena u mali obiteljski ruralni hotel. Radi se o zgradi čije prizemlje čini pet odvojenih autentičnih konoba s

voltama, koje je uređeno kao prezentacijska dvorana za sastanke i seminare za manji broj sudionika, dok su na katu uređeni kuhinja s blagovaonicom te sobe za smještaj gostiju. Ukupan kapacitet smještaja u ovom hotelu je 20 kreveta u 10 dvokrevetnih soba, a posebnost je da svaka soba ima naziv po primorskim biljkama (lavanda, pelin, maslina, lovor, ružmarin, cibor, limun, kadulja, ljubica i majčina dušica), a u bojama tih biljaka obojani su zidovi i detalji u sobama. Zanimljivo je da sve nabrojane biljke rastu u hotelskim vrtovima, odnosno nalaze se u okućnici hotela. Samo mjesto nije zaštićeno kao spomenička baština, ali je vlasnik poštovao tradicionalne uzore u interijeru i eksterijeru. Za opremanje hotela korišten je isključivo stari autentični namještaj koji se uređivao i prilagođavao potrebama. Ono što je važno za goste hotela je činjenica da im se nude, osim autentičnog ambijenta i baštine Vinodola, i usluge prehrane, isključivo tradicijskih specijaliteta, a redovito se organiziraju tematske večeri.

Slavonija također ima primjer dobre prakse kada je riječ o ruralnom turizmu. Naime, radi se o etno-selu Stara Kapela, pri čemu je cijelo selo pretvoreno u zanimljivu turističku destinaciju kao tzv. »selo-hotel«. Posebna vrijednost sela je što su se u ovaj projekt uključili svi njegovi stanovnici, svatko s vlastitom ponudom za goste, a pri osmišljavanju turističkih usluga i organizaciju sela za turizam, poštivale su se tradicionalna slavonska arhitektura, običaji, tradicijski proizvodi te kulturna baština. Projektom se u potpunosti uspjelo revitalizirati 14 imanja, koja su do tada bila napuštena. U rekonstrukciji su korišteni isključivo tradicijski materijali pri čemu su objekti i prostori za turiste opremljeni autentičnim namještajem i predmetima vrlo visoke etnološke vrijednosti, koji su se na taj način sačuvali i reintrepretirali za potrebe turističkih usluga, stoga se može reći kako je Stara Kapela vrlo dobar primjer tzv. »žive povijesti« i odličan primjer kreativnog načina korištenja ruralnog prostora. Osim mogućnosti smještaja i prehrane, gostima se u selu predstavljaju tradicijske manifestacije, uređene su pješačke i biciklističke staze po okolnim brdima s vidikovcima, a organiziraju se i škole starih zanata. Uređena je i poučna botanička staza s obilježenih 120 biljnih vrsta i prezentacijom preko 80 vrsta ptica koje obitavaju u okružju.

Velebit nudi kao ponudu ruralni kamp »Vrata Velebita« koji je smješten u selu Ljubotić, vlasnika Šime Gazića Domaćinstvo. Radi se o ruralnom kampu, koji se nalazi u Nacionalnom parku »Paklenica«, u planini, 300 metara iznad mora. Kapacitet kampa je 10 kamp jedinica, odnosno 30 osoba. Uz usluge kampiranja, nude se i usluge kušanja

tradicionalnih proizvoda kraja kao što su med, pršut, sir, rakija od ljekovitih trava, i slično. Domaćinstvo, osim kampa, čini i nekoliko tradicijskih objekata koji su obnovljeni u ambijentalnom stilu, a čitavo imanje omeđeno je suhozidom pri čemu je cijeli kamp hortikulturno uređen. Pored kuće nalazi se manji objekt, također od kamena, koji se koristi kao kuhinja, a nedaleko same kuće je »kamena galerija«. Radi se o još jednoj kamenoj kući koja je uređena kao izložbeni prostor, a u njoj je etnografska zbirka i prikaz tradicionalnog života velebitskog sela, dok je posebno uređena zbirka tradicionalnog pčelarenja. Na domaćinstvu se nalazi i vidikovac s pogledom na Velebit i more. Za goste je uređeno i boćalište, a cijeli prostor kampa je vrlo atraktivan te dobro očuvan, pri čemu posebnu kulturnu atrakciju čine mirila, spomenici umrlima, koji se mogu pronaći samo na ovome mjestu. Uređena je i poučna staza mirila kako bi se prezentirali pogrebni običaji stanovnika Velebita.

Naposlijetku, svakako bi trebalo spomenuti i Dalmaciju, koja također ima odličan primjer ruralnog turizma koji doprinosi razvoju ruralnog prostora na području Dalmacija na kreativan i inovativan način. Riječ je o kušaonici »Skradinske delicije«, u selu Bićine, vlasnika Mirande i Ante Paića. Domaćinstvo se sastoji od obnovljene i nadograđene stare kamene obiteljske kuće s uređenom okućnicom, gdje godina izgradnje kuće nije poznata, a obnova je napravljena 90-ih godina prošloga stoljeća. Interijer i eksterijer domaćinstva uređeni su s brojnim etno-predmetima skradinskog kraja. Kada je riječ o turističkim uslugama, one se uglavnom temelje na tradicijskoj gastronomiji, odnosno autentičnim i originalnim specijalitetima koji su karakteristični isključivo za skradinski kraj, pa tako njih čine, na primjer, kušanje i kupovina proizvoda od badema, izvornih specijaliteta kao što je skradinska torta koja se spravlja na način koji datira iz srednjega vijeka. Također, pružaju se usluge spravljanja tradicionalnih jela skradinskog kraja za grupe, primjerice skradinski rižoto. Turističke usluge pružaju se u staroj konobi u prizemlju obiteljske kuće koja je uređena u tradicionalnom stilu. U konobi je vrlo atraktivno uređen prodajni prostor gdje gosti mogu kupiti konfekcionirane proizvode domaćinstva: bademe (pržene i obične), razne marmelade, likere i kekse od badema, suvenire, i ostalo.

U ovome dijelu rada navedeno je par primjera dobre prakse o tome kako je ruralni prostor iskorišten na način da donese nešto novo, nešto inovativno i nešto kreativno, a doprinese razvoju ruralnog područja i njegovoj održivosti. Upravo su stanovnici tih ruralnih mjesta ti koji su preuzeli inicijativu za razvoj svojih ruralnih područja. Uz spoj

tradicije, baštine i usluga koje nude posjetiteljima, pretvorili su ta mjesta dotada neiskorištenih ruralnih prostora u važan oblik i izvora prihoda, ali i promocije i razvoja toga ruralnog prostora što ih čini odličnim primjerima dobre prakse za nove, kreativne i inovativne, ali prije svega održive načine poslovanja.

6. ZAKLJUČAK

Ruralni prostori su često kroz literaturu spominjani kao mjesta koja su zastarjela, neatraktivna, staromodna i brojni slični negativni epiteti. O ruralnom prostoru većinom se govorilo u kontekstu različitosti prema onome gradskom. No, ipak, u novije se vrijeme ruralni prostor sve više stavlja u kontekst jednoga od vodećih aspekata razvoja hrvatskog gospodarstva. Za razvoj ruralnog prostora nužno je da ono postane održivo, a u kontekstu ovoga rada naveden je upravo ruralni turizam kao jedan od kreativnih i inovativnih načina ruralnog poslovanja.

Kreativnost i inovativnost spominju se u kontekstu potrebe za novim, maštovitim, ali i održivim načinima korištenja ruralnog prostora. Za održivi razvoj i rast ruralnog prostora nužno je uvoditi inovativne i kreativne načine korištenja prostora. Isto tako, vođeno smjericama LEADER programa, potrebno je upravo pripadnicima nekoga ruralnog prostora dati da sami pruzmu inicijativu kako bi doprinijeli razvoju svoga ruralnog prostora. Bottom-up pristupom odluke, ideje, projekti i slično polaze od samih stanovnika, a ne vrhovnih tijela nekoga društva. Upravo se u primjerima ruralnog turizma različitih dijelova Hrvatske vidi inicijativa pripadnika tih ruralnih prostora kako bi unaprijedili turističku ponudu svojih krajeva, čime doprinose razvoju i održivosti svojih ruralnih krajeva. Ruralni turizam upravo zbog kombinacije tradicije, baštine i brojnih usluga postaje jedan od vodećih oblika održivog razvoja ruralnih krajeva.

Inovacije i kreativnost ključne su za napredak bilo kojega aspekta života. Inovativna rješenja su ono što guraju naprijed društvo. Ruralni prostor ima puno toga za ponuditi, od prirodnih do ljudskih resursa. Potrebno je još više ulagati u razvoj kreativnih i novih ideja kako bi ruralni prostor u Hrvatskoj još više zaživio i kako bi se što više koristili inovativni i kreativni načini poslovanja. Ruralni turizam kao jedan od najsvjetlijih primjera toga ima potencijale da postane jako velika karika u lancu održivog razvoja ruralnog prostora. Ruralni prostor ima jako puno potencijala koje je potrebno prepoznati i usmjeriti s ciljem uključivanja pripadnika tih prostora da preuzmu inicijativu za kreativnošću i inovativnošću kao jednim od važnih čimbenika razvoja.

7. POPIS LITERATURE

1. Ministarstvo poljoprivrede (2014). *PROGRAM RURALNOG RAZVOJA REPUBLIKE HRVATSKE ZA RAZDOBLJE 2014.-2020.* Posjećeno 21.09.2016. na mrežnoj stranici: <http://europski-fondovi.eu/sites/default/files/dokumenti/Program%20ruralnog%20razvoja%202014.-2020..pdf>.
2. Hrvatska mreža za ruralni razvoj (2016). *Što je to ruralni razvoj?* Posjećeno 21.09.2016. na mrežnoj stranici : <http://www.hmrr.hr/hr/ruralni-razvoj/sto-je-to-ruralni-razvoj/>.
3. Kušen, E. (2009). Uređenje, razvoj i obnova hrvatskog ruralnog prostora. *Sociologija i prostor : časopis za istraživanje prostornoga i sociokulturnog razvoja*, 41(1-2), 29-45.
4. Čavrak, V. (2003). Održivi razvoj ruralnih područja Hrvatske. *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*, 1(1), 61-77.
5. Hajdaš, S., Dončić, I., Šmid I. G. (2007). INOVATIVNI TURISTIČKI PROIZVODI KAO MODEL RAZVOJA RURALNOGA TURIZMA U KONTINENTALNOJ HRVATSKOJ. *Acta turistica nova*, 1(2), 195-210.
6. Šundalić, A. (2009). Ruralni prostor i društvena struktura - novi identitet Slavonije i Baranje. *Ekonomski vjesnik : Review of Contemporary Entrepreneurship, Business, and Economic Issues*, 22(1), 11-22.
7. Poslovni dnevnik (2016). Zbog ovih razloga ruralni prostor je sve poželjniji za život. Posjećeno 22.09.2016. na mrežnoj stranici : <http://www.poslovni.hr/nekretnine/zbog-ovih-razloga-ruralni-prostor-je-sve-pozeljniji-za-zivot-243967>.
8. Lukić, A. (2011). O teorijskim pristupima ruralnom prostoru. *Hrvatski geografski glasnik*, 72(2), 49-73.
9. Demonja D. i Baćac, R. (2012). Baština i tradicija u oblikovanju turističke ponude na ruralnom prostoru Hrvatske. *Podravina : časopis za multidisciplinarna istraživanja*, 11(21), 205-218.
10. Demonja, D. i Ružić, P. (2010). Ruralni turizam u Hrvatskoj s hrvatskim primjerima dobre prakse i europskih iskustava. Zagreb : Meridijani.

11. Štifanić, I. i Debelić, B. (2009). LEADER Program Europskom praksom do vlastitih prilika. Rijeka : Poslovni biro PBIRO d.o.o.
12. Posavec, S., Šporčić, M., Antić, D., Beljan, K. (2011). POTICANJE INOVACIJA – KLJUČ RAZVOJA U HRVATSKOM ŠUMARSTVU. *Šumarski list*, 135(5-6), 243-256.
13. Srića , V. (2003). Kako postati pun ideja. Zagreb : M.E.P. Consult.
14. Cvetek, M. (2015). STANJE I PERSPEKTIVE RURALNOG TURIZMA NA SEOSKOM DOMAĆINSTVU MATEZOVIĆ U ZAGREBAČKOJ ŽUPANIJI 2014./2015. *Diplomski rad*.
15. LEADER mreža Hrvatske (2016). *O nama*. Posjećeno 22.09.2016. na mrežnoj stranici : <http://lmh.hr/o-nama>.
16. Markanović, M. (2016). KREATIVNOST U POSLOVANJU. Posjećeno na mrežnoj stranici : http://www.portalalfa.com/clanci/kreativnost_u_poslovanju.pdf.

8. SAŽETAK

Ruralni prostori su se tijekom povijesti često spominjali kao mjesta koja su zastarjela, neatraktivna te staromodna. U novije se vrijeme ruralni prostor sve više stavlja u kontekst jednoga od vodećih aspekata razvoja hrvatskog gospodarstva, pri čemu su inovacije i kreativnost ključne za napredak bilo kojega aspekta života. Ruralni turizam javlja se kao najbolji primjer inovativnog i kreativnog korištenja ruralnog prostora. Brojni primjeri dobre prakse pokazuju kako ruralni prostori imaju puno potencijala koje mogu najbolje iskoristiti tako da sami pripadnici ovih prostora preuzmu odgovornost za njihov razvoj.

Ključne riječi : ruralni prostor, inovacije, kreativnost, ruralni turizam

9. SUMMARY

Rural areas are, in the course of history, often mentioned as places that are outdated, unattractive and old-fashioned. In recent times, rural areas are one of the leading aspects of the development of the Croatian economy, where innovation and creativity are crucial for the progress of any aspect of life. Rural tourism appears as a prime example of the innovative and creative use of rural areas. A number of examples of good practice show that rural areas have a lot of potential that can best take advantage of so that by the members of the region to take responsibility for their development.

Key words : rural areas, innovations, creativity, rural tourism

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Poljoprivredni fakultet u Osijeku

Završni rad

KREATIVNO I INOVATIVNO POSLOVANJE U RURALNIM PROSTORIMA CREATIVE AND INNOVATIVE BUSINESS IN RURAL AREAS

Šimić David

SAŽETAK : Ruralni prostori su se tijekom povijesti često spominjali kao mjesta koja su zastarjela, neatraktivna te staromodna. U novije se vrijeme ruralni prostor sve više stavlja u kontekst jednoga od vodećih aspekata razvoja hrvatskog gospodarstva, pri čemu su inovacije i kreativnost ključne za napredak bilo kojega aspekta života. Ruralni turizam javlja se kao najbolji primjer inovativnog i kreativnog korištenja ruralnog prostora. Brojni primjeri dobre prakse pokazuju kako ruralni prostori imaju puno potencijala koje mogu najbolje iskoristiti tako da sami pripadnici ovih prostora preuzmu odgovornost za njihov razvoj.

Ključne riječi : ruralni prostor, inovacije, kreativnost, ruralni turizam

SUMMARY : Rural areas are, in the course of history, often mentioned as places that are outdated, unattractive and old-fashioned. In recent times, rural areas are one of the leading aspects of the development of the Croatian economy, where innovation and creativity are crucial for the progress of any aspect of life. Rural tourism appears as a prime example of the innovative and creative use of rural areas. A number of examples of good practice show that rural areas have a lot of potential that can best take advantage of so that by the members of the region to take responsibility for their development.

Key words : rural areas, innovations, creativity, rural tourism

Datum obrane :